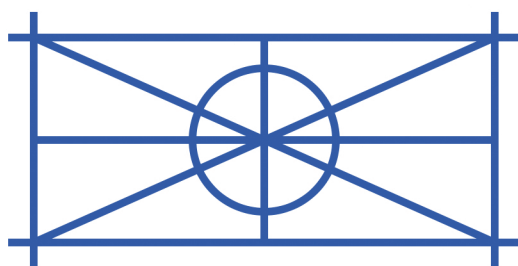

Zoitsa Mitreva
Veritsa Costova
Iana Mihailova

LIMBA ȘI CULTURA A ARMĂNJLOR

TI CLASA III

nou anj educatsii primar

**Zoitsa Mitreva
Veritsa Costova
Iana Mihailova**

LIMBA SHI CULTURA A ARMĂNJLOR

TI CLASA III

nau anj educatsii primară

Scopia, anlu 2022

Editor:

Ministeriyat ti shciintsa shi shciare ali Machidunia di Nord

Autori:

Zoitsa Mitreva
Veritsa Costova
Iana Mihailova

Retsenzentsã:

Vasil Nicolov
Stavre Shoche
Biliana Filipovsca

Tehnoredactari:

Nicola Nicolovschi

Lector:

Daniela Ghorghieva

Profesionalã redactsie:

Naditsa Nane

Tehnoredactari:

Arberia Design (Kushtrim Arifi)

Cu detsizii nr.22-476/1 od 07.09.2010 adusã di ministerlu ti educatsii shi shtintsã easti data izini ti ufiliseari a manualui ti examenlu opsional Limba shi cultura a Armãnjlor ti clasa III

Detsizii ti continuari a validitatiljei a Detsiziiiljei ti dari izini shi ufiliseari a manualui nr.26-1164/1 di 22.07.2020

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

373.3.016:811.135.1(075.2)

MITREVA, Zoitsa

Limba shi cultura a armãnjlor [Електронски извор] : ti clasa III nau
anj educatsii primarã / Zoitsa Mitreva, Veritsa Costova, Iana Mihailova.

- Скопје : Министерство за образование и наука на Република Северна
Македонија, 2022

Начин на пристапување (URL): <https://www.e-ucebnici.mon.gov.mk>. - Текст
во PDF формат, содржи 70

стр., илустр. - Наслов преземен од екранот. -

Опис на изворот на ден 09.02.2022

ISBN 978-608-273-038-7

1. Costova, Veritsa [автор] 2. Mihailova, Iana [автор]

COBISS.MK-ID 56326405

ПРЕДГОВОР

Овој учебник, изготвен врз основа на Наставниот план за деветгодишно основно образование, Наставната програма за изборниот предмет Јазик и култура на Власите за III одделение, предвиден со 1 час неделен фонд, и Концепцијата за учебник за основно и средно образование, е наменет за учениците кои избрале да го изучуваат овој предмет.

Учебникот, согласно целите и содржините на Наставната програма по предметот Јазик и култура на Власите за трето одделение, е организиран во шест тематски целини, а секоја целина е составена од четири страни на кои покрај кратки дијалози, ситуации и формулации во врска со темата, има и дел посветен на усвојување на буквите и комбинации на букви кои графички ги претставуваат гласовите од влашкиот фонетски систем.

Четвртата страна од секоја целина е посветена на културата на Власите и овде најдоа место: песни од народното творештво, поезии и детски песни и одредени поговорки од минатото на Власите.

На четвртата страна од секоја целина се наведени вештините кои се цел на таа целина, а се наведени за ученикот, и самиот, да го провери своето напредување.

После третата и шестата целина се дадени тестови за формативна проверка, кои многу лесно можат да се изменат и да се изготват тестови за сумативно оценување, што во голема мера ќе им помогнат на наставниците во секојдневната работа.

Во продолжение има дел со вежби кој може да се фотокопира и да се обработи со цел да се утврдат презентираниите содржини во секоја целина, а за истите има и клуч за одговорите.

Има и неколку страни додатен материјал, односно приказни, песни и поезии, наменети пред сè за ученици кои имаат веќе основни предзнаења од влашкиот јазик.

Следи превод на македонски јазик на вокабуларот кој се среќава во секоја целина и вежбите, кој е на располагање на ученикот да го користи според неговите потреби.

Учебникот изобилува со разновидна иконографија и колорит, кои се во функција на темата која се обработува, но и во согласност со возраста и интересите на учениците и има за цел да ја поттикне љубопитноста кај ученикот за стекнување на нови знаења и развивање на вештини потребни во секојдневната комуникација на влашки јазик.

Се надеваме дека овој учебник ќе им помогне на наставниците по Јазик и култура на Власите да ја реализираат наставата по овој предмет и да ја поттикнат мотивацијата кај своите ученици за изучување на влашкиот јазик и за спознавање на културните вредности на оваа заедница.

Од авторите

UNITĂ 1 S-NĂ GHINUIM! / S-NĂ ALĂSĂM SĂNĂTATEA!

Scularlu:

- li ăneveatsă literili: a, b, c, (ci, ce, chi, che);
- dghivăseashti shi ăngrăpseashti zboară cu literili: a, b, c, (ci, ce, chi, che);
- achicăseashti salutărli tu situatsii formali shi niformali;
- ufiliseashti formi ti ghinueari shi alăsari sănătati.

14-17

UNITĂ 2 S-NĂ CĂNUSHTEM

Scularlu:

- li ăneveatsă literili: d, e, f, g (dz, gi, ge, ghi, ghe);
- dghivăseashti shi ăngripseashti zboară cu literili: d, e, f, g (dz, gi, ge, ghi, ghe);
- achicăseashti prezentearea alantui;
- poati s-prezentadză singur shi altă persoană;
- adară shcurti descriptsii a persoanelor.

18-21

UNITĂ 3 TI MULTSĂ ANJI!

Scularlu :

- li ăneveatsă literili: h, i, j, k, ă;
- dghivăseashti shi ăngripseashti zboară cu literili: h, i, j, k, ă;
- achicăseashti urăr ti diferiti sărbători;
- poati s-uară diferiti sărbători;
- ăneveatsă vocabular ligat cu sărbători.

22-25

UNITĂ 4 LUMEA TU COLORI

Scularlu :

- li ãnveatsã literili: l, lj, m, n, nj;
- dghivãseashti shi ãngrãpseashti zboarã cu literili: l, lj, m, n, nj;
- li ãnveatsã numirli di unã pãnã tu yinghits;
- ãnveatsã vocabular ligat cu colorili/bueili/hromi.

28-31

UNITĂ 5 IU EASTI, IU S-AFLĂ?!

Scularlu :

- li ãnveatsã literili: o, p, r , s , t, ts;
- dghivãseashti shi ãngrãpseashti zboarã cu literili: o, p, r, s, t, ts;
- poati s-caftã/s-da informatsii;
- s-antreabã ti vãrã localitati.

32-35

UNITĂ 6 TSI S-ADRĂM AZĂ?

Scularlu:

- li ãnveatsã literili: u, v, w, x, y, z;
- dghivãseashti shi ãngrãpseashti zboarã cu literili: u, v, w, x, y, z;
- poati sã-spunã tsi adarã tu chirolu liber;
- s-ãngrãpseascã mesaji diferiti.

36-39

DIMĂNDAREA PĂRINTEASCĂ

Părinteasca dimândari
Nă sprigiură cu foc mari,
Frats di mumă shi di-un tată
Noi Armănji di eta toată.

Di sum plocili di murmintsă
Strigă-a noshtsă bunj părintsă:
Blăstem mari s-aibă-n casă
Cari di limba-a lui s-alasă.

Cari shi-alasă limba-a lui
S-lu-ardă pira-a focului,
Să s-dirină yiu pri loc
Să-lji si frigă limba-n foc.

El ăn vatră-lji părintească
Fumealjea s-nu-shi hărsească,
Di fumelji cărunji s-nu bashi
Nat ăn leagăn să nu-nfashi.

Cari fudzi di-a lui mumă
Shi di părinteasca-lji numă,
Fugă-lji doara-a Domnului
Shi dultseamea-a somnului!"

Constantin Belemace
(1844-1932)

Aa Ññ Bb

Cc Dd Ee

Ff Gg Hh

Ii Jj Kk

Ll Mm Nn

Oo Pp Qq

Rr Ss Tt

Uu Vv Ww

Xx Yy Zz

Reguli ti āngrāpseari/dghivāseari cu literili armāneshtsā

ci = ч/чи	lj = љ
ce = ч/че	nj = њ
chi = ќи	ts = ц
che = ќе	sh = ш
gi = џ /џи	y+i/e = j
ge = џ/џе	i+a,o,u+vocal = j
ghi = ѓи	dz = s
ghe = ѓе	c = к
	j = ж

Āndau exampli cu combinatsii di literi armāneshtsā:

Mini am cār**ts**ā.

Aesti **dz**āli escu acasā.

Ana ari ming**hi**ushi.

Āngrāpsescu cu cund**ij**.

Toma **yim**nā pi un cicior.

Paranuma lji easti **Gheorghiev**.

Mama ancupārā **gi**uldani.

Njelu easti njic.

Bāh**ce**lu easti siminat.

Paplu frāmsi **che**lchi.

Matsa mēcā **sho**arits.

Gepea easti mari.

S-ăanchisim

I. Aesti zboară armăneshtsă tuts li shtim:

aeroplan

banană

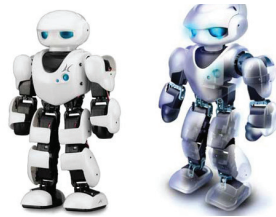
compiuter

autobus

televizor

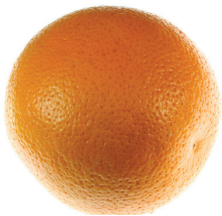
robot

ananas

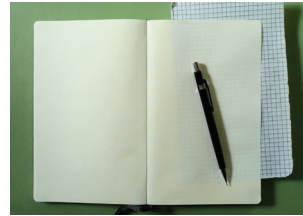
crivati

purdicalji

balon

tetradă

topă

II. Spuni cari frază cu cari cadur corespundează:

1. Aestă easti masă.

a.

2. Atsel obiectu easti teatru.

c.

3. Io am stilo.

e.

5. Dghivăsescu lectiră.

f.

6. Tati ancupără dumati.

I. Afl-u apandăsea ti cafi ăntribări!

- A. Shtii armăneashti? 1. Nu achicăsescu tsiva.
- B. Zburăshtsă armăneashti? 2. Zburăscu niheam armăneashti.
- C. Achicăseshstsă armăneashti? 3. Da, zburăscu shi frantsuzeashti.
- D. Desi zburăshtsă alti limbi? 4. Da, shtiu armăneashti.

II. Aidi sã-zburãm armăneashti!

- Tsi easti aestã? Aestã easti ushi.
- Tsi easti atsea? Atsea easti ubor.
- Desi aestã easti careclã? Da, careclã easti.
Nu, nu easti careclã.
- A tãu easti cundiljlu? Da, a meu easti.
Nu, nu easti a meu.

III. Spuni sh-tini ănđau zboarã shi frazi armăneshtsã!

IV. Ascultă li aesti zboară shi spuni desi li achicâseshtsã:

apandăsea

ãntreabã

ãngrãpsea

dishclidi

bagã

ascultã

dghivãsea

completeadzã

spuni

V. Ascultă li aesti frazi shi spuni desi li achicâseshtsã:

Scoalã ti ãmproastã!

Shedz ãmpadi!

Dishclidi-u cartea!

Ãnclidi-u cartea!

Disfã-u tetrada!

Discuteadzã co sotslu a tau!

**VI. Agiucadz-vã cu zboarãli shi frazili di ma ãnsus:
(dascula va sã-spunã un zbor icã frazã, a scularlji
lipseashti s-u bagã pi aradã)**

ABETSEDA ARMĂNEASCĂ

Literi mări,
literi njits,
voi mi fătsets, mini s-vă ănvets.

Abetseda armănească
tuts s-nă hărsească,
ca cu ea noi căftăm
zboarali pi carti s-li băgăm.

Ghrama a noastră easti mushată
di multu chiro avigljată,
s-chargeă, noi nu dăm
ashi prosuplu va n-aspilăm.

Grailu armănescu nu cheari
atsea di Dumnidză easti dari,
nica dit soarti
ca zghic di moarti.

Zoitsa Mitreva

1 S-NĂ GHINUIM! / S-NĂ ALĂSĂM SĂNĂTATEA!

I. Mutrea, ascultă, repetează:

- Salut Petar. Cum eshtsă?
- Ghini escu. Haristo! Tini cum eshtsă?
- Sh-mini escu ghini.

- Bună Vă dimneatsă doamne director!
- Bună s-avets doamnă Misha. Cum hits?
- Nu para mi duchescu multu ghini.

II. Ghinuea ti cu sotslu a tău!

- Bună Vă dzuă doamnă dascală!
- Bună dzuă Mihali.
- Cum hits doamna dascală?
- Ghini. Haristo! Tini cum eshtsă?
- Multu hārios.

- Ghini vinit scularlji a mei. Cum hits?
- Ghini Vă aflām dascală. Na hārsim ca va videm.
- Haraua easti shi a mea.

III. Ghinuea-l directorlu tu sculia a ta!

Bună dimneatsă!
Bună dzuã!
Bună seară!
Ghini vinit!
Ghini Vă aflăm.
Armănets cu sănătati!
Armănets ghini!

Adio!
Oară bună!
Cali bună!
Videari bună!
Noapti bună!
Somnu dultsi!
Noapti bună, apirită cama bună!

1. Bună dimneatsa, mamă!
Bună dimneatsă!
Cum durnjish?
Mi discurmai multu ghini.

2. Bună dzuã!
Bună s-ai mushata a mea!
Cum eshtsã?
Ghini. Haristo!

3. Bună seară babã!
Ghini vinish ficiorlu a meu.
Iu easti papu?
El easti tu ubor.

4. Noapti bună mamă! Somnu
lishor!
Noapti bună, apirită cama
bună.

IV. Ghinueari tu situatsii formală!

Tira: Ghini vinit doamne!
Culach: Ghini Vă aflai doamne Tira.
Tira: Ursits pi un café.
Culach: Mi agunjuescu. Videari bună!
Tira: Cali bună.

V. Alăsă-ts sănătatea cu fratrii a tău!

S-u ănvitsăm abetseda armănească

A a, B b, C c, (Ci ci, Ce ce, Chi chi, Che che)

arău

bibliotecă

cal

chicută

chelchi

cicior

cireashi

rachetă

cupanji

cetcă

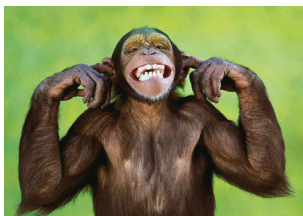
vulchi

porcu

I. Tu tetradă ăngrăpsea li literili: A a, B b, C c, Ci ci, Ce ce, Chi chi, Che che

II. ăngrăpsea cari literă iu lipseashti s-bagă:

m_imună

_i_ior

_ar_ă

_ăstură

III. Dghivăsea shi ăngrăpsea tu tetradă:

1. Noi him la sculii.
2. Multu voi s-măc meari.
3. Coli s-dutsi la lucru.
4. Sora a mea va bamboni.
5. Mi agudii pi mănă.
6. Mina adună chetsări.

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

BUNĂ DZUĂ

Căndu mi scol tahinima
io spun: Bună dimneatsă
shi a tutulor lă or ghinetsă.

Shi ti prândzu
io dzăcu: Bună dzuă,
bana s-vă hibă dultsi ca auă.

Shi pi ninga oară
io vă dzăc: Bună va oară
tu cāsăbă shi ăn hoară.

Shi tu soni, căndu ăntunearică
shi dzua va s-chargeă,
pots s-ă-spunj bună Vă seară.

Shi căndu nă băgăm noaptea,
dzătsem: Noapti bună
sh-dada adavdzi: Apirită cama bună.

Zoitsa Mitreva

- Tu poezia aestă află li formili di ghinueari!
- Spuni cari formă, căndu s-ufiliseashti.

NANI, NANI TU NĀNUSHI -cântic popular-

Nani, nani tu nānushi,
s-yină somnul di la ushi,
s-lu acatsă ficiorlu di gushi,
s-lu arucă tu sārmanushi,
sārmanushea atsea di asimi,
cu iorganea atsea di sirmă,
s-ănj doarmă fiçiorlu,
s-ăl leagăn cu ciciorlu,
ta s-ănj crească mari sh-gros,
s-ănj si facă sănătos.

- Aestu cântic lu cânta dadili shi babili a njitslor, ta s-doarmă cama aghonjea.
- Ănveatsă-l sh-tini aestu cântic!

**CHEATRA S-FRĂNDZI, HERLU S-TUCHEASHTI,
FUMEALJEA PĀNĂ EASTI NJICĂ S-PRĂXEASHTI**

Io ănvitsai:

- literili: a, b, c, (ci,ce,chi,che)
- salutărli formali shi niformali
- ghinueari shi alăsari sănătati

I. Ascultă, dghivăsea, ăntreabă!

- Cari easti numa a ta?
- Numa a mea easti Piha.
- A paranuma?
- Paranuma nji easti Tashcova.
- Di cari familii eshtsă?
- Di familia Dinacia.

Frazi ti cănushteari:

Aestă doamnă easti...

Voi s-Vă cănoscu cu...

Mi hărsescu că nă cănuscum!

Haraua easti shi a mea!

II. Dghivăsea-l dialoglu shi ăngrăpsea-l tu tetradă!

- Ana: Salut Deian. Cum eshtsă?
 Deian: Salut Ana. Ghini escu. Tini cum eshtsă?
 Ana: Sh-mini escu ghini. Deian, căts anj ai?
 Deian: Mini am nau anj. A tini?
 Ana: Sh-mini am nau anj.
 Deian: Mihaela, tini căts anj ai?
 Mihaela: Ază umplu dzatsi anj.

III. Ăntreabă-l sotslu pi ninga tini cum lji easti numa shi căts anj ari!

IV. Cum s-ti cānoshtsā cu nāu sots!

- Bunā dzuā. S-vā cānoscu. Maria easti a mea naima bunā soatsā.
- Mi hārsescu. Mini escu Caliopi.
- Mirachi nj-easti tsi na cānuscum.
- Marie, di iu eshtsā tini?
- Mini escu di Shtip.
- Cari clasā eshtsā?
- Idghea ca tini, clasa trei. A tini di iu eshtsā?
- Mini escu di Bituli.

V. Dghivāsea-l dialoglu shi dā descriptsii a sotslui a tāu!

- Vini naua dascalā.
- Desi u vidzush?
- Da, u vidzui! Easti analtā, cu lundzā peri, blondā.
- Desi easti tinirā?
- Easti pi ilichii di mesi.

VI. Ascultā-u dascala shi adarā comparatsii cu situatsia di ma ānsus!

- Directorlu: Bunā Vā dzuā. Mini escu nāulu director.
- Dascala: Nji easti tinjii tsi Vā cānuscui, d-ne director.
- Directorlu: Tinjia easti shi a mea.
- Dascala: Dats nji izini s-Vā u presentedz colega a mea, d-na Shteriova, dascala pi materia di istorii.
- Directorlu: Bunā Vā dzuā. Ānj-pari ghini cā Vā cānuscui.
- Shteriova: Cu mari tinjii, doamne director.

S-u ănvitsăm abetseda armănească

Dd, Ee, Ff, Gg (Dz dz, Gi gi, Ge ge, Ghi ghi, Ghe ghe)

dintsă

fitur

gortsu

nel

dzeadit

ghelă

ghiurdani

gioni

I. Tu tetradă, ăngrăpsea li literili: Dd, Ee, Ff, Gg, Dz dz, Gi gi, Ge ge, Ghi ghi, Ghe ghe

II. Sum cadurlu completeadză li zboarăli ta s-aibă logică shi ufilisea li tu exercitsii!

_umat

ver__u

_u_uleani

a_randză

III. Bagă li zboarăli pi aradă ta-s aibă logică!

1. fustani lo am.
2. sheadi gărdină Paplu tu.
3. la Mama chiro agiumsî.
4. Ghini doamne vinit.
5. nji Ază cadur deadiră.

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

MUZĂ, CALAUZĂ

-cântic popular-

Nji am nã muză
cari mi ânveatsă
sh-mi disgljeatsă
shi ânj ciuciură
s-dzâc din-gură:
Omlu poati s-li facă toati!

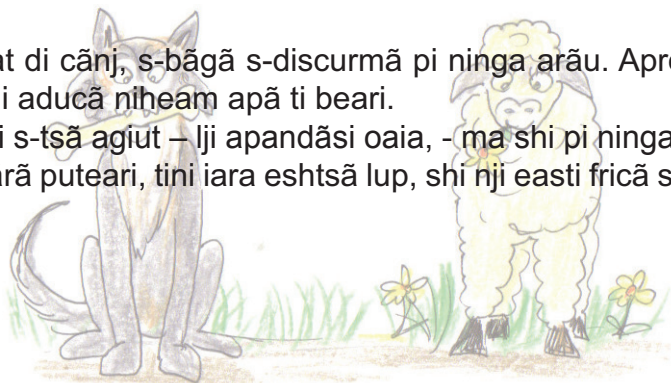
LUPLU SHI OAIA

Un lup, tut mășcat di cãnj, s-băgă s-discurmă pi ninga arău. Aproapea di el vidzu ună oai shi u plăcãrși s-lji aducă niheam apă ti beari.

- Cu mari harau voi s-tsă agiut – lji apandăsi oaia, - ma shi pi ninga atsea tsi eshtsă ahăt multu mășcat shi fără puteari, tini iara eshtsă lup, shi nji easti frică s-nu tsă hibă ma multu foami di cât seati.

Tsi mindueshtsă:

- *Titsi oaia nu vrea s-lji da apă a luplui?*

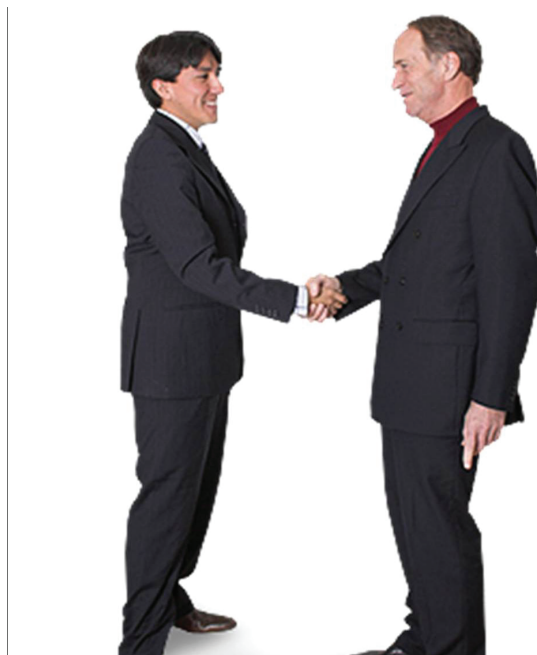
MUNTI CU MUNTI NU S-ADUNĂ! SOTS CU SOTS S-ADUNĂ!

Io ânvitsai:

- literili: d, e, f, g (dz,gi,ge,ghi,ghe)
- cum s-mi prezentedz
- cum s-prezentedz altu
- descriptsii a persoanelor

I. Cum s-urăm ună sârbătoari?

- Hãrios anlu Nãu! Tihi shi sãnãtati.
- Haristo, sãnãtati, tihi shi suxes shi a tsea tu Nãulu An!

- Ti multsã anji Anlu Nãu, d-ne Costa, Vã or multu sãnãtati, irinji shi biricheti.

- Ti multsã anji dzua di neashtiri, Dina!
- Haristo multu ti urãrli!

- Hristolu s-featsi!
- Dealiheha s-featsi!
- Hãrios Cãrciun.

II. Cu sotslji a tãi, uradz-vã diferiti sârbãtori (dzua di neashtiri, Anlu Nãu, Cãrciunlu, Pashtili, numa)

Carti di urări

Vruta Neli,

Tu aestu Nău An...

mash harau shi succses!

Tsă oară soatsa a ta Maia!

Hãrios Anlu Nău!

Cãrciunlu ti multsă anji!

Yioryi: Marie, s-u decorăm ela ti Anlu Nău!

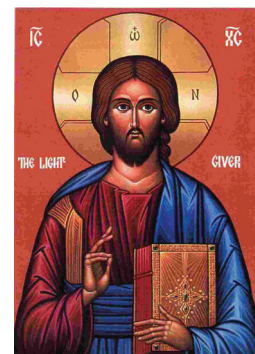
Maria: Tora, s-aduc decoratsili!

Yioryi: Mutrea căti lampioni shi ghirlandi ari, tu tuti colori!

Maria: Da, ela va-s hibă mushată. Aua, sum elă, Pap Cãrciun va-nă bagă hari!

III. Spuni cari urari cu cari cadur coresponeadză!

Ti multsa anji Anlu Nău!

Hristolu ănyie! Dealieha ănyie!

Hãriotasă dzua di neashtirai!

IV. Tu tetradă ăngrăpsea ună carti di urări ti sotslu/soatsa a ta ti ună di sãrbãtorli!

S-u ănvitsăm abetseda armănească

Hh, li, Jj, Kk, Ăă (i+a,o,u+vocal)

hari

firidă

jurnalistu

căcot

hiumănic

mănă

jujunar

ornji

I. Tu tetradă, ăngrăpsea li literili: Hh, li, Jj, Kk, Ăă (i+a,o,u+vocal)

II. Sum cadurlu completeadză li zboarăli ta-saibă loghică shi ufilisea li tu frazi!

să_ati

p_tă

c_nt_tor

ush_

III. Dghivăsea li frazili shi ăngrăpsea li tu tetradă.
Spuni shi alti zboară cu aesti literi: h, i, j, k, ă

1. Io vidzui **h**elicopter.
2. Vaca ari dau coarn**i**.
3. Mama ts**ă**ni njiclu tu m**ă**nj.
4. Mini am yinghits **k**ilats.

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

DOILJI SOTS

(pirmiflu ănj lu spunea baba a mea)

Ună dzuă, s-primna doi sots pit păduri. Candu, di ninti lă să stihisi ună ursă. Unlu sots, cari prota u vidzu ursă, fudzi shi s-alină pi pom. Alantu, cându ă-lj si apruche ursă, cara nu avea tsi s-adară, s-băgă ămpadi shi s-featsi ca mortu. Ursa vini ningă el shi lu arnjudzea, ma aestu nu s-didea. Ursa fudzi shi lu alăsă. Dipusi sotslu dipi pom shi ahurhi s-arădă:

-Eee, spuninj tsi tsă ciuciură ursă?

-Ănj dzăsi s-nu nj-am lucru cu om tsi tu zori fudzi shi mi-alasă singur.

L. N. Tolstoj

Apandăsea:

- *Tsi easti mesajlu tu aestu pirmif?*

- *Desi ghini adră sotslu cari fudzi shi nu-lj spusi alăntui s-fugă sh-el?*

- *Tsi easti ti tini sutsata?*

**TI ALATUSILI, LJIRTARI ARI - MA SHI SINURI ARI,
TI INIMA TSI VA, MASH CĂLJURI DISHCLISI ARI!**

Io ănvitsai:

- *literili: h, i, j, k, ă*

- *cum s-or diferiti sărbători*

- *vocabular ligat di sărbători*

I. Adară corectsii a zboarãlor di ma ânghios:

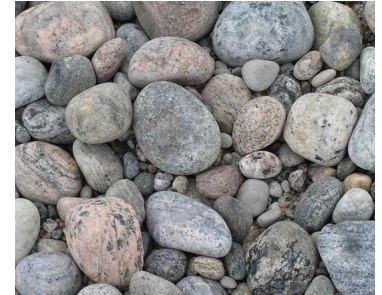
chelchi _____

chaptin _____

careklã _____

ciatrã _____

II. Aflã li zboarãli tu aestã zboarãncrutsiljeatiã: ficiorlu, beari, dascal, gortsu, ghini, biligicã, cicior

G	F	I	F	I	C	I	O	R	Ã
O	T	R	E	B	E	A	R	I	L
R	D	A	S	C	A	L	L	D	S
T	V	M	A	G	H	I	N	I	R
S	R	Y	T	A	R	C	Z	X	M
U	B	I	L	I	G	I	C	Ã	D
H	C	I	C	I	O	R	S	D	F
K	P	V	G	D	U	L	J	N	V

III. Completeadzã li frazili cu zboarãli: cicior, crivati, chelchi, ananas, bisicletã

1. Io am _____.
2. Baba shi paplu dormu pi _____.
3. Fratili a meu s-agudi pi _____.
4. Voi s-mãc _____.
5. Dãnj apã tu _____.

IV. Ardãpsea li frazili di dialoglu, ta-saibã loghicã:

- A paranuma? _____.
- Cum tsã-i easti numa? _____.
- A mea numã easti lana. _____.
- Paranuma nji easti Miha. _____.

V. Ângrãpsea unã carti di urãri ti Dzua di nashtiri a sotslui a tãu!

COLORI (BUEI, HROMI)

CAFILII

ginghirliu

LAI

pimגיעii

veardi

purdicalii

njirlă

aroshi

GALBINĂ

murgă

ALBĂ

- Catsi bueau easti cundilju?
- Cundilju easti **njirlu**.
- Tini cari colori u vrei naima multu?
- Naima multu u voi **aroshea**.

- Aestă **cafilii** colori, easti mushată?
- Nu, easti multu **anclisă**.
- Maca, s-u ancupru fanela cu **dishclisă cafilii**!

I. Dghivăsea-l dialoglu shi ângrăpsea-l tu tetradă:

- Panci: Mamă, iu easti a mea **galbină** cămeashi?
 Mama: Tora va ts-u dau. Li vrei shi **laili** pantaloni?
 Panci: Nu, va li portu **murdzăli**.
 Mama: A, tsi paputsă va s-portsă?
 Panci: **Laili** paputsă va nji li bag.

II. Discuteadză cu sotslu a tău ti colorili diferiti!

NUMIRI DI UNĂ PĂNĂ YINGHITS

0	1	2	3
zero	ună	dau	trei
4	5	6	7
patru	tsintsi	shasi	SHAPTI
8	9	10	11
optu	NAU	DZATSI	UNĂSPRĂ
12	13	14	15
dauspră	treispră	paspră	tsispră
16	17	18	19
shaspră	shaptispră	optuspră	nauspră
20			
yinghits			

III. Un scular spuni numiri diferiti, altu li āngrăpseashti pi tablă!

IV. Spuni câti persoanei ică obiecti ari pi cadurlu di ma ānghios shi di cari colori (bueau) suntu!

V. S-nă agiucăm cu numirli:

Cafi scular āngrăpseashti câti tsintsi numiri di un pănă tu yinghits. Dascala spuni numiri fără aradă, shi cari scular prota va li āntsercljeadză a lui numiri, greashti AMINTAI! Shi ashi ma anclo...

VI. Ufilisea li numirli tu frazi ca tu aesti egzempli:

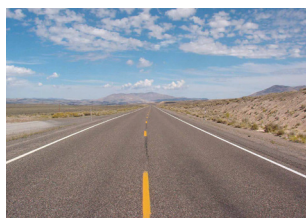
1. Dada ari **doi** ficiori.
2. Halcia adusi **nau** kilats di patati.
3. Tu ubor ari **trei** amăxi.
4. Mini am **unăspră** di anj.

S-u ănvitsăm abetseda armănească

L l, Lj lj, M m, N n, Nj nj

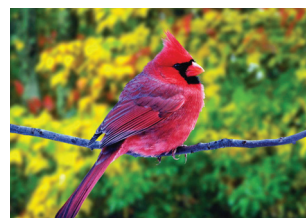
lilici

cali

ljepur

pulj

cundilj

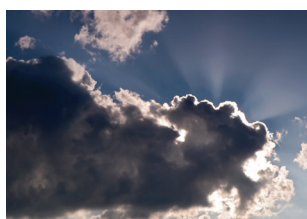
masă

lampă

om

nior

căni

njel

cănj

I. Tu tetradă, ăngrăpsea li literili: Ll, Lj lj, Mm, Nn, Nj nj

II. Completeadză li zboarăli sum cadurli cu literili tsi lipsescu!

_ingură

a_uri

gătu__i

_ăpărtică

III. Agiucats un joc cu literi:

- Pi literă, pi literă N! Desi easti nel? ...

(Un scular ăngrăpseashti un zbor pi carti shi u da a dascalăljei. Alantsă sculari lipseashti să-l chiuluească zborlu)

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

AIDI S-MISURĂM

AIDI S-MISURĂM
SHI NUMIRI S-CĂNTĂM.

UNĂ, DAU, TREI
TSĂ DAU TSI VREI,
PATRU, TSINTSI, SHASI
BABA NĂPOI ARMASI,
SHAPTI, OPTU , NAU
DADA MISURĂ AUĂ.
SHI TU SONI EASTI DZATSI
GLETSLU EASTI MULTU
ARATSI,
DZATSI SHI DZATSI SUNTU
YINGHITS
IO AHĂNTI MĂSHCĂTURI
ANGLITS.

ZOITSA MITREVA

Ănveatsă-l cânticlu aestu shi spuni-l a sotslor tu clasă!

Ăntribats păpănjji a voshtsră ti vără cântic popular!

*NUMIRILI S-MISURĂ, HARAUA CA FĂNTĂNĂ CURĂ,
MUSHATILI ZBOARĂ - BANA DULTSI U ADARĂ*

Io li ănvitsai:

- literili: l, lj, m, n, nj*
- numirili di ună pănă yinghits!*
- colorili (bueili, hromili)!*

5 IU EASTI, IU S-AFLĂ?!

I. Cum s-căftăm ică s-dăm ună informatsii!

- Vă plăcârsescu, spunets nji iu s-află gara di pampori?

- Cum nu! Poshta tsentrală easti yinghits di metri năpoi, shi prota sucachi, di a stânga parti.

- Cu ljirtari, cum s-yin pănă la hotelu Alexandar Palas?

- Aestă easti sculia primară "Pitu Guli".

- Desi putets s-nji agiutats, voi s-agiungu la poshta tsentrală!

- Gara?! Nu easti largu. Mash ândreptu!

- Cari easti aestă sculii?

- Mash cu taxi! Di aua easti multu largu.

- Haristo multu tsi nji agiutat!

- Haristo, nji dipisit mari lucru!

- Va hăristusescu dit inima!

- Bună dzuă doamne!
- Bună dzuă ficiori!
- Cu ljirtari, iu s-află teatrul?
- Obiectul di ninti voi easti teatrul.
- Haristo multu!
- Noari ti tsi!

II. Cu sotslu pi ningã tini, tu preaclji, ântribadz shi dats apandãsi ti numirlu di telefoni, ti adresa, iu s-aflã gara di pampori icã di autobusi shi altu!

- Bunã Vã dzuã! Nji lipseashti numirlu di telefoni ali Cata Shteriova!
- Pi cari adresã bãneadzã?
- Ea bãneadzã pi adresa « Pitu Guli » numir 13!
- Ursits, ângrãpsits-lu numirlu: 3 123 543
- Haristo multu!

- Va plãcãrsescu, cum s-agiungu pãnã la sculia « Nicola Carev »?
- Sculia easti tu tsentru a cãsãbãlui. Mash dutsets-vã andreptu, shi la prota sucachi, shutsãts pi a stãnga.
- Easti largu?
- Nu, easti multu aproapea.
- Haristo ti agiutorlu!

- Cu ljirtari, cãndu ânchiseashti pamporea ti Bituli?
- La sãhatea trei dupu prãndzu.
- Desi ari ma aghonjea?
- Da, ari la sãhatea 12, ti prãndzu.
- Haristo multu ti informatsia.

III. Tu tetradã ângrãpsea unã situatsii tu cari caftsã/dai unã informatsii!

S-u ănvitsăm abetseda armănească

Oo, Pp, Rr, Ss, Tt, Ts ts

păputsă

os

zahări

sac

tetradă

tserbu

radio

pescu

I. Tu tetradă, ăngrăpsea li literili: Oo, Pp, Rr, Ss, Tt, Ts ts,

II. Completeadză li zboarăli sum cadurli cu literili tsi lipsescu!

_ăr_odz

_ras_u

_rnji

__eapă

III. Agiucats un joc cu literi:

- Desi u-ari litera P? Desi easti zborlu...?

(Un scular ăngrăpseashti un zbor pi carti sh-lju da a dascalăljei. Pi tablă ăngrăpseashti prota literă di aestu zbor shi ti cafi altă literă bagă ună linii. Alantsă sculari lipseashti s-li chiuluească alanti literi ică zborlu ăntreg.)

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

DAVANLU SHI LIONDARLU

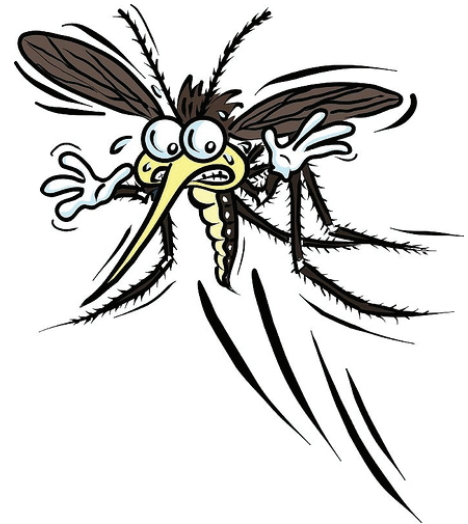
Davanlu vini la liondarlu shi lji dzăsi:

- Mini nu mi aspar di tini, tini nu eshtsă ma curajos di mini. Aidi s-videm desi am ăndreptu!

Di cându u dzăsi aestă, davanlu ahurhi s-azboairă anvărliga di liondarlu, lu antsăpa anvărliga di gura, narea...

Liondarlu s-apura shi singur s-agudi pi ma multi locuri shi ashitsi s-pidipsi. Cându anăchisi, davanlu cântă un cântic shi fudzi. Ambitat di harau, nu mutrea iu azboairă shi s-ămpilti tu leasa a pangului. Până ashtiapta pangul s-lu măcă, sh-minduea:

- Catsi taxirati mi află! Mi anăchisi un pangu, shi atsea di cându mini inshii ăn cap cu naima curajoasa prici.

Tsi minduits, desi davanlu avu ahtari taxirati, ma s-acătsă tu leasa a pangului, ca nu avu angătan?!

**CU CIUMAGLU S-BATI, CU ZBORLU S-PRIXEASHTI!
BUNLU ZBOR, USHI DI HER DISFATSI!**

Io ănvitsai:

- literili: o, p, r, s, t, ts
- s-caftu/s-dau informatsii
- s-ăntreb ti vără localitati

6 TSI S-ADRĂM AZĂ?

Io voi ...

- Hai s-nă agiucăm fudbal!
- Ghini, ma iu?
- Dupu casa a noastră ari mari teren ti sportu, putem s-nirdzem aclo.

- Io multu voi s-mutrescu filmuri.
- Ari nauă filmuri tu chino Rex!
- Dealieha!? Tsi turlii di filmuri suntu?
- Ari un di actsiuni, un easti romantic shi altu animat!

- Ai nau jocuri ti pi compiuter?
- Da, sora a mea ancupără nau CD-uri cu jocur educativi Suntu multu interesanti!

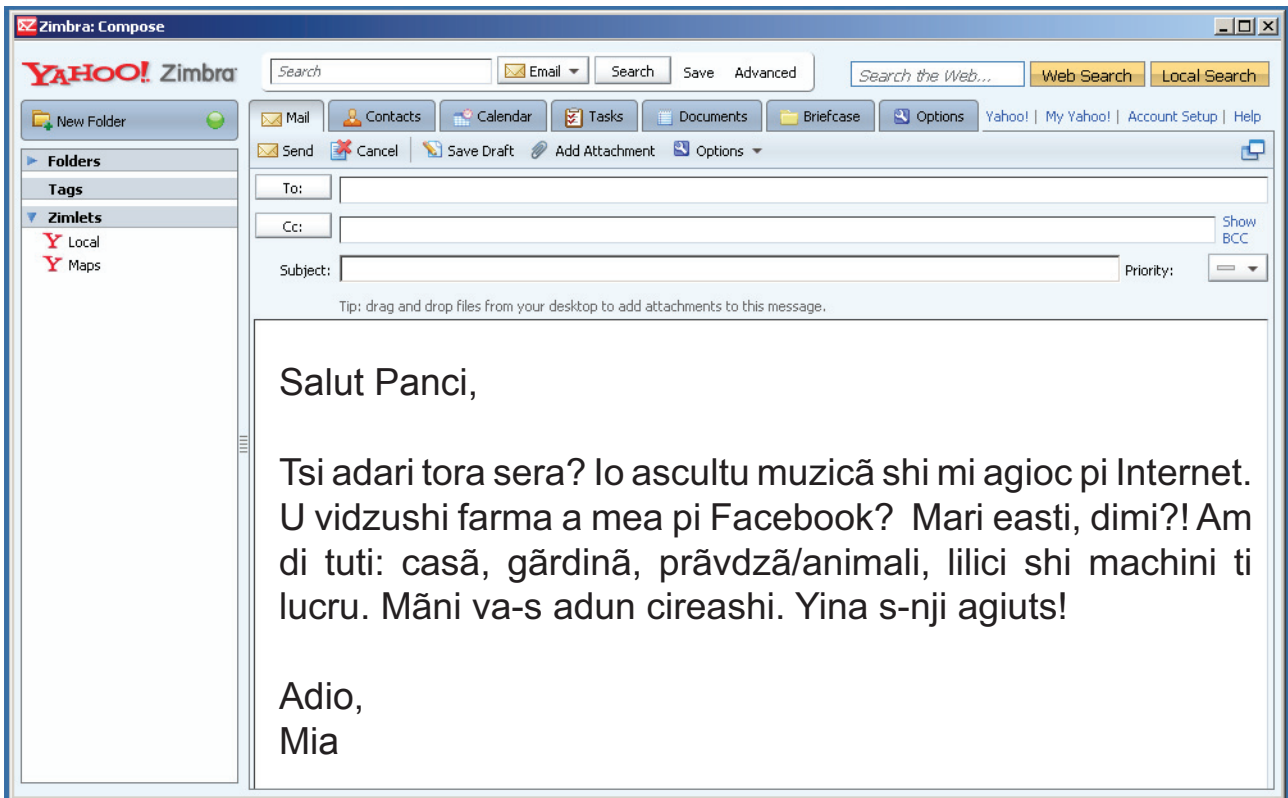

- S-nă priimnăm niheam tu parc mări!
- Da, putem s-adrăm shi pic-nic!
- Va-s ascultăm muzică, io va-s ljeau shi ună carti ti dghivăseari.

I. Tsi adari cându eshtsă liber?

II. Cu sotslu a tău, adară planuri cum s-lu tritsets vichendlu!

Un mesaj pi computer

III. Spuni tsi vedz pi cafi cadur!

IV. Antreabu-l sotslu a tău tsi adară, cându ari chiro liber shi spuni tini tsi adari tu chirolu liber?

S-u ănvitsăm abetseda armănească

Uu, Vv, Ww, Xx, Yy, Zz

ureac*l*ji

budz*ă*

taxi

vaz*ă*

water-polo

amaxi

zebr*ă*

yiaspi

I. Tu tetradă, ăngrăpsea li literili: Uu, Vv, Ww, Xx, Yy, Zz

II. Completeadză li zboarăli sum cadurli cu literili tsi lipsescu!

_mbrel*ă*

cri_ati

ari_

_ero

III. Zboarăli di ma ănghios ăngrăpsea li corect:

căcul*ă*

cyndil*ij*

tebrad*ă*

primufear*ă*

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

TI TSI AMAREA ARI SARI

Sh-eara vărnu oară doi frats. Părintsălji cându muriră l-alăsară aveari mari cari u-ampărtsără pi dau părtsă. Ghini ma, marli frati cari eara multu nibun shi chizmusos, tut tsiva lu-arădea shi lu fura ma njiclu frati shi aestu peanarga-narga s-featsi oarfăn. Lucra multu, ma nu putea s-amintă.

Ună seară vini un aush la ushea a lui shi ālji căftă tsiva ti măcari. Bunacicul, cara eara oarfăn iu deadi cumada di pāni tsi u avea ti tsinā ti el shi nicuchira a lui. Aushlu u lo pānea shi ninti s-ānchisescā ālji deadi unā njicā oalā.

- la ficiorlu a meu aestā oalā, freacā-u niheam shi dit ljea va-s ahurheascā s-ā-zvoamā sari. Vindi-u sarea shi ashī va-s amintsā ti banā. Cându vrei s-dānāseascā dzā: Ti plācārsescu, dānāsea! Ma aestā easti secret shi nu lipseashti a curiva s-u spunji.

Ashi adrā bunlu frati shi ahurhi s-amintā. Marli, nibun cum eara, tut mutrea s-veadā di iu u scuati frati-su sarea tsi u vindi. Unā seară s-dusi sum firidā la frati-su shi seara tutā āl mutrea pit firidā. Cându aestu ahurhi s-u freacā oalā vidzu cum dit ea iasi sarea.

-Aha, ia di iu easti sarea! – mindui shi s-turnā acasā.

Dupā vārnā dzua s-dusi shi u furā uala a frati-su. Lo unā cāravi t-ā-s ducā tu altu loc iu va-s poatā s-vindā sari.

Nica pi cāravi u fricā oala ta-s veadā desi va-s zvuamā sari. Oala dināshunā ahurhi s-ā-scoatā sari, shi ti niheam di oară cāravea s-umplu di sari. Nibunlu om nu shtea tsi s-adarā t-ā-s aghāliseascā zvumearea a sariljei, a cara eara tāmāhear nu vrea s-u aruca oala, ashī cā cu tutā oalā shi cāravea s-nica tu amari.

Oala continueadzā s-ā-scoatā sari shi azā dzua tutā. Ti atsea apa dit amari easti ānsāratā.

**BANA EASTI SCARĂ, CADZ SHI TI SCOLJI,
EASTI SH-CA VĀLJURI, CU MULTI CĀLJURI!**

Io ānvitsai:

- literili: u, v, w, x, y, z
- s-ā-spun tsi adar tu chirolu liber
- s-āngrāpsescu mesaji diferiti

I. Bagă-I numirlu sum cadurlu tsi corespundează:

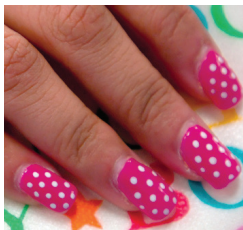
1. bunelă

2. munti

3. ungji

4. fisulj

5. mănj

—

—

—

—

—

II. Completează li zboarâli cu aesti literi: r, s, o, p, ts

1. mi_ur

2. _clju

3. ca_ni

4. simi__ă

5. f_c

6. _ăhuri

III. Ăngrăpsea li numirli cu tsifri:

Nau _____

Dauspră _____

Shapti _____

Nauspră _____

Yinghits _____

Tsispră _____

IV. Completează li frazili cu aesti zboarâ: cãnji, tenis, sculii, parc

1. Voi s-mi agioc tu _____.

2. Io escu la _____.

3. Mina ari trei _____.

4. Desi shtii s-ti agiots _____?

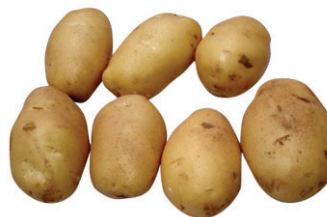
V. Sum cafi cadur completează li zboarâli cu literili: o, p, r, s

_ ptu

u _să

_ atati

bro _cu

VI. Adară corectsii a zboarâlor di ma ânghios:

1. Fuzbal (фудбал) _____,

2. Agoasă (игра) _____,

3. Kompiuter (компјутер) _____,

4. Cinci (пет) _____.

CĂNTITS, POEZII
SHI PIRMIFI
ARMĂNESHTSĂ

IO CU PAPLU

Paplu a meu, paplu a meu,
multu va măgiuni,
totăna doilji noi,
u măcăm deadun.

Maia a mea, maia a mea,
tut strigă pi noi,
paplu lj-dzătsi: “Tsi s-fac, lea,
cându ahăt u voi”.

Yinu, yinu papu lăi,
yinu s-nă-ndulsim,
maia ma s-nă veadă,
doilji va s-fudzim.

Yinu, yinu papu lăi,
noi s-măcăm măgiun,
maia ma s-nă veadă,
va s-fudzim deadun.

Hristo Hristoschi - Mular

ARMĂNAMEA A NOASTRĂ VRUTĂ

Armănici escu mini,
mi mărescu tsānets minti,
armăneashti nji zburāscu,
sh-io cu soia mi mărescu.

Armănamea a noastră vrutā,
noi nu ti agārshim,
s-nu cheri eta tutā,
noi va ti afirm.

Armănici escu mini,
mi mărescu tsānets minti,
voi dascalā s-mi fac mini,
tuts ficiorlji s-lji ānvets ghini.

Armănamea a noastră vrutā,
noi nu ti agārshim,
s-nu cheri eta tutā,
noi va ti afirm.

Dina Cuvata

ALBĂ, AROSHI...

**Galbin easti Soarli
cari n-ângãldzashti,
veardi easti iarba
tsi iasi pit paduri.**

**Njirlu easti tserlu,
aroshi easti merlu,
lai easti noaptea
albu easti prosuplu ali dadi
ea pute nu da di padi.**

**Pimbilii easti bana
ma fãrã pon noari cana.**

Zoitsa Mitreva

PAPLU GLJETS

**Paplu Gljets, papu Gljets
cãndu la noi va s-trets,
mini ta s-mi vedz
shi cãniscu s-ãnj pitrets.**

**Pap Cãrciun, Pap Cãrciun
desi tini eshtsã minciunã,
io atsea u shtiu ghini
ma voi s-pistipsescu tu tini.**

Zoitsa Mitreva

A LĂI MUNTE ANALTU

(cântic popular)

**A lăi munte analtu
tsi nj-tsănj avră mari,
aidi sh-dupu munti
sh-nă livadi veardi.**

**Aidi sh-tru livadi
sh-nă fântână aratsi,
aidi mi aplicai
s-ănj beau apă aratsi.**

**Aidi inima a mea
amplină cu fărmatși,
aidi nu am nă dadă
s-ăi li spun cu aradă.**

**Aidi nu am nă soru
s-ăi li spun cu doru,
aidi nu am un frati
s-lji spun dit hicati.**

CRUSHUVA A NOASTRĂ

(cântic popular)

Crushuva a noastră alăvdată
s-ti ljea harau di tu intrată!
Crushuveană!
Cu curia anvărligată! Crushuveană!

Nji vinj io lailu lea păn la culă,
a, Crushuva tsi e bună!
Crushuveană!
Nji vinj io lailu lea păn la cheatră,
sh-aclo nj-aflai nă feată mushată!
Crushuveană!

Nji vinj io lailu lea păn la cheale,
sh-aclo nj-aflai nă feată ăn cale!
Crushuveană!
Oclji cu oclji lea nă mutreamu,
gură cu gură nă zburamu!
Crushuveană!

Aidi lea feată ta s-nă lomu,
sh-aistă bană s-u bãnămu!
Crushuveană!

CALU SHI GUMARLU

Un om avea cal shi gumar. Cându tuts deadun anchisiră pi cali, gumarlu lji dzăsi a calui:

Cara s-vrei s-armăn tu bană, ia niheam di furtia a mea.

Calu nu lu ascultă. Dupu vără chiro, pidipsit, gumarlu cădzu ânpadi shi psusi. Atumtsea, tută furtii nicuchirlu u băgă pi calu, pănă shi chealea a gumarlui. Ti shcurtu chiro, calu ahurhi s-uhteadză:

- Măratlu io, tsi mi află. Nu vream niheam s-lji agiut a gumarlui, a tora lipseashti s-portu tut, pănă shi chealea a lui.

TSERBUL SHI LIONDARLU

Un tserbu a curi lji eara seati, s-dusi la ună izvur ta s-bea apă. Tu atsel momentu, tu apa sh-u vidzu aumbra a lui, shi eara multu pirifan pi coarnili tsi li avea, ca eara mushati shi mări. Di cicioarli s-arshuna, că lji eara multu suptsări. Tu atsel momentu lji si apruche un liondar shi ahurhi s-lu avină ta s-lu acatsă. Tserbul ahurhi s-alagă cu agunjii shi lji fudzi al liondarlui.

Alăga tserbul fără dănăseari, ma cându agiumsî tu pădurea, coarnili lji si ampiltiră tu lumăchli di ponjlji. Ashitsi, liondarlu lu agiumsî sh-lu acătsă. Tu atsel momentu tserbul sh-mindui:

- Căt escu nibun, mi arshunam di cicioarli cari va mi ascăpa, a earam pirifan pi coarnili, di cari tora va s-mor.

TREILI SURĂRI

(pirmif popular)

Sh-eara trei surări. Tuti s-mărtară. Di tuti eali, nai ma njica s-dusi tu multu bun loc, multu bun gioni lo. A surărlor la eara strămbu shi vrea s-u cheară. S-minduiră cum s-lu adară atsel lucru.

Mama-sa eara moartă shi nai ma njica feată nu u-shtea. Ună dzuă dauli surări adrară gârnu shi piscuri sh-lji dzăsiră ca va s-ducă la mama-sa la mirmintsă. Ma, eali nu s-dusiră la mirmintsă, s-dusiră tu vără păduri, u-arăsiră.

-Tini shedz auatsi, noi va nă turnăm. Eară va –s yinim.

Eali fudziră, a sor-sa armasi tu păduri. Dupu vără chiro ăntunică. Vidzu vără njel shi sh-dzăsi: - lu va s-ducă aestu njel, sh-mini va s-nergu dupu el.

Agiumsi la ună casă. Aclo băna nau frats, ma dzua nu eara acasă, ca s-dutsea s-lucreadză. Feata dzua lucra pit casă, u andridzea, adra măcari, ma cându yinea chiolu ta s-toarnă fratslji, feata s-ascundea. Fratslji s-ciudusea:

- Cari nă-u adară aestă buneastsă?

Ună dzuă, nai ma marli frati dzăsi:

- lo va s-aveglju ază shi va s-ved cari easti.

Armasi el acasă, shidzu, aviglje, aviglje, sh-tu soni durnji. Tu atsel chiro feata fătsea huzmeti, l-adra măcari. Cându viniră dixeara fratslji, lu ăntribară:

- Frate, cari easti? - Em, io durnjii sh-nu vidzui

Alantă dzuă, alantu frati armasi acasă, ma sh-el durnji, shi tuts ashi pi aradă armasiră acasă, ma tuts durnjiră shi nu putură s-veadă cari lă u fatsi atsea buneastsă. Dip tu soni, nai ma njiclu armasi acasă shi s-ascumsi dupu ushi.

Feata dipusi, featsi huzmeti, l-adră tsină, băgă tut pi sinii sh-lo s-alină pi dăvani. Atumtsea ficiorlu lji dzătsi:

- Nu ti alină pi dăvani, noi nu avem sor, tini va s-eshtsă a noastră sor.

Fratslji cash tsi nica nu lji ancupărară, tu sirnji u tsănea. Dauli surări ănvitsară ca nai ma njica sor nica easti tu bană shi s-minduea cum s-u cheară. Pitricură vără moashi, lji deadiră fărmac ta s-u ănfarmăcă. S-dusi moashea la feata, ma feata u cănuscu shi nu lji dishclisi ushea. Atumtsea moashea lji dzăsi:

- Dishclidi niheam giamlu!

Feata lu dishclisi giamlu, moashea lji tălje niheam dzeaditlu di mănă, lji băgă fărmac, shi feata s-ănfarmăcă. Cându viniră dixeara fratslji, u aflară moartă. Tsi s-adară tora! Elji nu căndisea s-u arucă, ma lji adrară svinduchi di malămă, u dusiră la shopat, shi u spindzurară di pom. Tahinima vini ficiorlu a văsijelui s-lu adapă calu. Cându veadi svinduchi di malămă, cându dishclidi, veadi feată cash-căt mushată. El u lo sh-u dusi acasă. Lji dzăsi a mamă-sai:

- Aestă feată va u tsănem, s-u ljeau vără turlii ti ănveastă.

Mamă-sa lji dzăsi: - Cum om mortu va s-ljeai? la s-u asprucuchim cu yin, poati va s-ănyeadză!

U asprucuchiră feata, ea s-asculă shi deadun cu hiilu a văsijelui tricură mushată bană.

Pirmif nji shteam, pirmif va spush.

VOCABULAR

S-ĂNCHISIM

reguli	правила	shedz	седни
literi	букви	dishclidi, disfă	отвори
abetseda	азбука	ănclidi	затвори
egzamplici	примери	ordină	наредба
cărtsă	книги	căftăm	бараме
limbă	јазик	avigljeată	сочувана
acasă	дома	aspilăm	исплакнеме
dzăli	денови	prosoplu	лицето
minghiushi	обетки	cundilj	молив
paranumă	презиме	cicior	нога
giuldani	паричник	crivati	кревет
njel	јагне	purdicalji	портокал
băhce	бавча	stilo	пенкало
siminat	насаден	frati	брат
chelchi	чаша	dumati	патлиџани
shoarits	гљувци	niheam	малку
gepi	џеп	aestă	оваа
tuts	сите	atsea	таа, онаа
shtim	знаеме	ushi	врата
tetradă	тетратка	ubor	двор
topă	топка	scamnu, careclă	стол
frază	реченица	apandăsea	одговори
cadur	слика	ăntreabă	прашај
corespondeadză	соодветствува	ăngrăpsea	напиши
masă	маса	bagă	стави
shtii	знае	dghivăsea	прочитај
zburăshtsă	зборуваш	completeadză	пополни
achicăseshtsă	разбираш	spuni	кажи
scoală	стани	zghig	издишка

1 S-NĂ GHINUIM! / S-NĂ ALĂSĂM SĂNĂTATI!

mutrea	гледај	sărmănuși	лулка
ascultă	слушај	asimi	сребро
repeteadză	повторувај	s-ăl leagun	да го лулам
doamnă	госпоѓа	creashti	расте
harios	радосен, среќен	sănătos	здрав
nu mi duchescu	не се чувствувам	cântic	песна
ghini vinit	добредојдовте	frândzi	крши
ghini vă aflăm	добро Ве најдовме	her	железо
nă hărsim	се радуваме	tuchashti	топи
harau	радост	s-prăxeashti	се воспитува
ghinuea ti	поздрави се	căstrăvets	краставица
sănătati	здравје	cheaptin	чешал
bună dimneatsă	добро утро	afinghi	боровинки
bună dzuă	добар ден	bisicletă	велосипед
bună seară	добра вечер	haristo	благодарам
adio	збогум	dascală	учителка
oară bună	пријатно	sculari	ученици
cali bună	добар пат	doarmi	спие
videari bună	догледање	discurmari	одморање
noapți bună	лека ноќ	mushată	убава
somnu dulțsi	сладок сон	arău	река
ăpirită	разденување	cal	коњ
prândzu	пладне, ручек	cireashi	цреши
lishor	лесно	porcu	свиња
ursits	повелете	sculii	училиште
mi aghunjurescu	се брзам	lucru	работа
chicută	капка	mănă	рака
cupanji	корито	meari	јаболки
vulchi	лисици	sor	сестра
barbă	брада	tahinima	наутро
căstură	нож	căsăbă	град
mi agudii	се удрив	hoară	село
chetsări	камења	gushi	врат
ăntunearică	се стемнува	mari	голем
ficior	дете	gros	дебел

2 S-NĂ CĂNUSHTEM

s-nă cănushtem	да се запознаеме	ghiurdani	ѓердан
umpli	полни	foc	оган
idghea	исто	numă	име
ilichii di mesi	средна возраст	cum eshtsă	како си
tinjii	почит, чест	ghini escu	добро сум
izini	дозвола	anj	години
prezenteadză	претстави, запознае	sots	другари
egzamen	предмет	nai ma bună	најдобра
ahorghea	посебно	clasă	одделение
ufilisea	користи	nauă	нова
exercitsii	вежби	analtă	висока
afrandză	јагоди	peri	коса
fitur	пеперутка	blondi	русокоса
nel	прстен	tiniră	млада
gioni	момче	gortsu	круша
fustani	фустан	dzeadit	прст
agiumsi	стигна	ghelă	манџа
dizgljeatsă	одмрзнува	guguleani	печурки
ciuciură	шепна	verdzu	зелка
om	човек	lup	волк
măshcat	искасан	cănj	кучиња
fără puteari	немоќен	oai	овца
frică	страв	apă	вода
foami	глад	dzănuclju	колено
seati	жед	elefantu	слон
munti	планина	găljină	кокошка

3 TI MULTSĂ ANJI!

urari	честитање	priimnă	шета
sărbătoari	празник	păduri	шума
tihi	радост	fudzi	замина
sănătăti	здравје	alină	качи
suctses	успех	apruce	приближи
Anlu Nău	Нова година	ămpadi	долу, на земја
ti multsă anj	за многу години	arnjudzeashti	мириса
irinji	мир	alasă	остави
neashtiri	раѓање	ahurhi	започна
deliheia	навистина	s-arădă	да се смее
Hristolu s-featsi	Христос се роди	tu zori	во мака
Hristolu ănyie	Христос воскресна	singur	сам
diferiti	различни	mesaj	порака
curaj	храброст	pirmif	приказна
vrută	сакана	alatusi	грешка
decoratsii	украсување	cu ljtari	простете
Pap Cărciun	Дедо Мраз	sinuri	граници
hari	дар	cali	пат
inimă	срце	hiumănic	лубеница
jurnalistu	новинар	săhati	саат
căcot	петел	dzuă	ден
ornji	орел	ursă	мечка
jujunar	бумбар	mortu	мртов
căntător	пејач	hilji	ќерка
bebă, njic	бебе	hearhită	праска
vacă	крава	casă	куќа
coarni	рогови		

4 LUMEA TU COLORI

colori, băei	бои	tsispră	петнаесет
njirlă	плава, сина	shaspră	шеснаесет
lai	црна	shaptispră	седумнаесет
albă	бела	optuspră	осумнаесет
galbină	жолта	nauspră	деветнаесет
pimbilii	розова	yinghits	дваесет
purdicalii	портокалова	ăntsercljeadză	заокружи
aroshi	црвена	persoani	личности
murgă	сива	obiecti	предмети
veardi	зелена	anj	години
ginghirlii	модра	lingură	лажица
cafilii	кафеава	bunelă	вилушка
ancłjisă coloari	темна боја	amuri	капини
ancupără	купува	gățunji	дуњи
fănelă	блуза	năpărtică	змија
cămeashi	кошула	napoi	назад
păputsă	чевли	măshcătură	залак
numiri	броеви	angljits	голта
s-misurăm	да броиме	cură	тече
zero	нула	dultsi	сладок, благ
ună	еден	lăndură	ластовица
dau	два	muljeari	жена
trei	три	numtă	свадба
patru	четири	njari	мед
tsintsi	пет	cundilj, mulidi	молив
shasi	шест	tora	сега
shapti	седум	lilici	цвеќе
optu	осум	ljepur	зајак
nau	девет	nior	облак
dzatsi	десет	oauă	јајца
unăspră	единаесет	feată	девојче
dauspră	дванаесет	unglji	нокти
treispră	тринаесет	fisulj	грав
paspră	четиринаесет		

5 IU EASTI, IU S-AFLĂ?!

caftă	бара	azboairă	лета
da	дава	ănvărliga	околу
plăcărsescu	молам	ăntsapă	боцка
gară	станица	agudi	удри
cundilj, mulidi	молив	pidipsit	изморен
dipisi	заврши	anăchisi	победи
totna	секогаш	fudzi	избега
ursits	повелете	ămbitat	пијан
s-agiungu	да стигнам	taxirati	судбина
andreptu	право	pangu	пајак
sucachi	улица	leasă	мрежа
shutsăts	свртете	prici	диво животно
stănga	лево	ciumagă	стап
largu	далеку	picurar	овчар
aproapea	блиску	pampori	воз
agiutor	помош	broscu	жаба
os	коска	misur	пченка
zahări	шеќер	carni	месо
sac	вреќа	pături	панталони
tserbu	елен	tu preaclji	во парови
părpodz	чорапи	băneadză	живее
trastu	торба	gură	уста
tseapă	кромид	nari	нос
altă	друга	preftu	поп
ăntreg	цел	mintimen	паметен
davan	комарец	patati	компири
liondar	лав	ocljji	очи
aspari	плаши	simitsă	семки

6 TSI S-ADRĂM AZĂ?

agiucăm	играме	chizmusos	љубоморен
delihea	навистина	fură	краде
filmu animat	цртан филм	oarfăn	сиромашен
educativi	образовни	aush	старец
interesanti	интересни	măcari	јадење
măni	утре	bunacicu	добродушен
tora seara	вечерва	cumată, bucată	парче
dimi, dirmi	нели	păni	леб
prăvdză	стока	tsină	вечера
animali	животни	secret	тајна
liber	слободен	firidă	прозор
chiro	време	dinăshună	веднаш
vază	вазна	s-aghălisească	да престане
yiaspi	оса	cadz	паѓаш
umbrelă	чадор	ti scolji	стануваш
ariz	ориз	giocuri	игри
căciulă	капа	ureaclji	уши
amari	море	amaxi	автомобил
sari	сол	primuveară	пролет
părintsă	родители	vali	долина
aveari	богатство	oală	грне
ampărtsără	поделиле	căravi	чамец, сплав

CĂNTITS, POEZII SHI PIRMIFI ARMĂNESHTSĂ

maia	баба	pidipsit	изморен
mi mărescu	се гордеам	psusi	пцовиса
tsănets minti	запаметете	cheali	кожа
soi	роднини	măratlu	кутриот
yina	дојди	aumbră	сенка
angăldzashti	топли	pirifan	горд
tser	небо	arshuneadză	срами
etă	век	lumachi	гранка
iarbă	трева	suptsări	тенка
fără pon	без болка	mirmintsă	гобишта
Paplu Gljets	Дедо Мраз	strămbu	крив,виновен
cănisca	поклон	ascundi	крие
pistipseashti	верува	buneatsă	добрина
mi aplicai	се наведнав	doarmi	спие
făntănă	извор	dăvani	таван
fărmac	отров	malămă	злато
alăvdată	пофалена, прочуена	shopat	чешма
bană	живот	u-aspindzurară	ја обесиле
curii	корија	văsilje	цар
intrată	влез	u-asprucuchiră	ја испрскаа
furtii	товар		

PARTI DI EXERCITSII

(frândzã ti fotocopiari)

1 S-NĂ GHINUIM! / S-NĂ ALĂSĂM SĂNĂTATI!

I. Completează li zboarâli cu literili: a, b, c, ci, chi

1. Voi nă ___cută di apă.
2. _a_a easti tu ubor.
3. Io măc _ăstrăvets.
4. Sora a mea s-agioacă cu _eropl_n.
5. Papu măcă _reashi.

II. Bagă-l numirlu di cafi zbor pi ninga cadurlu tsi corespundează:

1. chaptin
2. afinghi
3. cireashi
4. porcu
5. bratsă

III. Adară tradutsiri a frazilor:

1. Bună dimneatsa!	1. _____.
2. Ghini vinit!	2. _____.
3. Armănets cu sănătati!	3. _____.
4. Oară bună!	4. _____.
5. Noapti bună!	5. _____.

IV. Ângrăpsea-l dialoglu pi aradă, ta-saibă logică:

- Cum eshtsă dado? _____.
- Ghini vinish ficiorlu ali dadi. _____.
- Haristo, ghini escu. _____.
- Bună dzuă dado! _____.

2

S-NĂ CĂNUSHTEM

I. Sum cafi cadur completează li zboarăli cu literili: g, d, gh, f

_umat

_ărdină

a_randză

_iurdani

II. Completează-l dialoglu ta-saibă logică:

- Cum tsă easti _____?
- A mea _____ easti Anghela.
- Di iu _____?
- Mini escu di Crushuva.
- Căts _____ ai?
- Ază _____ shapti anj.

III. Completează li frazili cu zboarăli: dzănuclju, gioni, elefantu, farmă, găljină

1. _____ easti cu puljli.
2. Mi doari _____.
3. Cari easti aestu _____?
4. Escu la _____.
5. Tu zoo gărdina ari _____.

IV. Adară tradutsiri a frazilor:

1. Cum tsă easti numa? _____.
2. Di iu eshtsă? _____.
3. Căts anj ai? _____.
4. Cum eshtsă? _____.

V. Ăngrăpsea dialog tu cari dau persoani s-ghinuescu, s-prezentează!

3

TI MULTSĂ ANJI!

I. Completează li frazili cu aesti zboară: hoară, jurnalistă, irinji, Hrista, ăntreabă

1. Mama lucrează ca _____.
2. Noi bănăm tu _____.
3. Coli _____ cându nu shtii.
4. Numa al tati easti _____.
5. Farma a noastră easti ăn _____.

II. Completează li zboarăli cu literili: h, i, j, ă, k

1. _ilji
2. _ilos
3. cas_
4. _earhită
5. _ndreptu
6. un _ilă

III. Află li zboarăli tu aestă zbruarăncrutsijată shi sumliniează li: hearhită, kilă, curaj, hiumănic, jujunar, hearhită

W	A	K	I	L	Ă	O	N	U	H
U	C	U	R	A	J	L	Ă	S	E
P	U	M	B	R	E	L	Ă	U	A
H	I	U	M	Ă	N	I	C	M	R
R	P	E	C	U	N	D	I	L	H
N	J	U	J	U	N	A	R	A	I
X	Z	T	P	T	R	A	D	Ă	T
C	Ă	S	P	Ă	R	V	E	T	Ă

IV. Angrăpsea zboară tu cari ari ună di aesti literi: h, i, j, k, ă

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

V. Adară tradutsiri a frazilor:

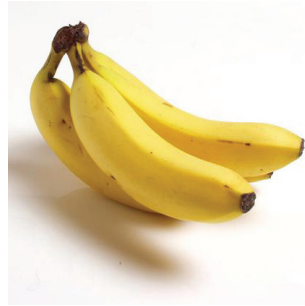
1. Ti multsă anj Anlu Nău!
 2. Hărioasă dzua di neashtiri!
 3. Hristolu s-featsi!
 4. Hristolu ănyie!
 5. Cărciunlu hărios!
1. _____.
 2. _____.
 3. _____.
 4. _____.
 5. _____.

4 LUMEA TU COLORI

I. *Ăngrăpsea tsi colori au aesti yimishi shi zărzāvats:*

II. *Completeadză li zboarâli sum cadurlu cu literi tsi lipsescu:*

_ăndură

_uljeari

_umtă

_ _ari

III. *Ăngrăpsea li numirli cu literi:*

5 _____
13 _____
2 _____
10 _____

9 _____
6 _____
18 _____
14 _____

IV. *Completeadză li frazili cu numirili: trei, unăspră, tsintsi, ună, dau*

1. _____ feată cână.
2. Am _____ dzeaditi pi mână.
3. Noi him _____ surări.
4. Tora easti sâhatea _____.
5. Găljină ari _____ cicioari.

5 IU EASTI, IU S-AFLĂ?!

I. Bagă-l numirlu di cafi zbor sum cadurlu tsi corespundează:

1. preftu

2. foc

3. trei

4. parcu

II. Completează li frazili cu aesti zboară: surări, picurar, ăntreb, zbor, oasi:

1. Voi s-va _____ tsiva!
2. Papu easti _____.
3. Mini am dau _____.
4. Dascalu spusi _____ mintimen.
5. Limba _____ noari, ma _____ frândzi.

III. Adară tradutsiri a frazilor:

1. Iu s-află banca?	1. _____.
2. Va plăcârsescu, cum s-yin până di teatrul?	2. _____.
3. Haristo tsi mi tinjisit!	3. _____.
4. Cu ljetari, cari easti aestă sculii?	4. _____.
5. Totna hits ghinivinit!	5. _____.

IV. Ăngrăpsea shcurtu dialog ti dari informatsii: (iu s-află ospitală)

6 TSI S-ADRĂM AZĂ?

I. Află li shi sumlinieadză li zboarâli tu aestă zbruarăncrutsiljată:

NJEL, CĂSTĂRVETS, VAGON,
CUNDILJ, CĂCIULĂ, UMBRELĂ,
LILICI, OM, TETRADĂ

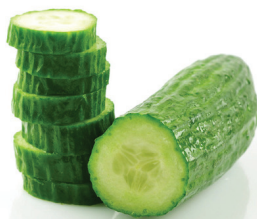
W	A	T	V	A	G	O	N	U	R
U	C	Ă	C	I	U	L	Ă	S	I
P	U	M	B	R	E	L	Ă	U	T
L	I	L	I	C	I	W	O	M	U
R	P	E	C	U	N	D	I	L	J
N	J	E	L	Y	I	S	C	A	G
X	Z	T	E	T	R	A	D	Ă	B
C	Ă	S	T	Ă	R	V	E	T	S

II. Ângrăpsea tradutseri a zboarâlor:

NJEL _____
VAGON _____
CĂSTĂRVETS _____
OM _____
CUNDILJ _____
CĂCIULĂ _____
UMBRELĂ _____
LILICI _____
TETRADĂ _____

III. Bagă-l numirlu di cafi zbor sum cadurlu tsi corespondeadză:

1. buchet di lilici 2. verdză căstrăvets 3. tsintsi ouă 4. dau umbreli 5. meari

IV. Bagă-l dialoglu pi aradă tă-s aibă logică (numereadză li frazili)

- _____ lo am nau DVD-uri. Aidi la mini s-mutrim deadun.
 _____ Nu, nu voi tenis, voi s-mutrescu vărnu film.
 _____ Tsi s-adrăm ază?
 _____ Ai s-nirdzem tu parc s-nă agiucăm tenis.
 _____ Ghini, dupu atse va nă-agiucăm topă.

1. S-NĂ GHINUIM! / S-NĂ ALĂSĂM SĂNĂTATI!

- I. 1. Voi nă **chicută** di apă.
2. **Baba** easti tu ubor.
3. Io măc **căstrăvets**.
4. Sora a mea s-agioacă cu **aeroplan**.
5. Papu măcă **cireashi**.
- IV. – Bună dzuă dado!
- Ghini vinish ficiorlu ali dadi.
- Cum eshtsă dado?
- Haristo, ghini escu.
- III. 1. Добро утро! 2. Добредојдовте!
3. Останете со здравје! 4. Пријатно!
5. Лека ноќ!

2. S-NĂ CĂNUSHTEM

- I. **dumat, gărdină, afrandză, ghiurdani**
- II. - Cum tsă easti numa?
- A mea numă easti Anghela.
- Di iu eshtsă?
- Mini escu di Crushuva.
- Căts anj ai?
- Ază umplu shapti anj.
- III. 1. Găljina easti cu pulji
2. Mi doari dzănucljul.
3. Cari easti aestu gioni?
4. Escu la farmă.
5. Tu zoo gărdina ari elefantu.
- IV. 1. Како се викаш? 2. Од каде си?
3. Колку години имаш? 4. Како си?

3. TI MULTSĂ ANJI!

- I. 1. Mama lucreadză ca jurnalistă.
2. Noi bânăm tu irinji.
3. Coli ăntreabă, cându nu shtii.
4. Numa al tati easti Hrista.
5. Farma a noastră easti ăn hoară.
- II. 1. hilji; 2. jilos; 3. casă;
4. hearhită; 5. ăndreptu; 6. un kilă
- III.
W	A	K	I	L	Ă	O	N	U	H
U	C	U	R	A	J	L	Ă	S	E
P	U	M	B	R	E	L	Ă	U	A
H	I	U	M	Ă	N	I	C	M	R
R	P	E	C	U	N	D	I	L	H
N	J	U	J	U	N	A	R	A	I
X	Z	T	P	T	R	A	D	Ă	T
C	Ă	S	P	Ă	R	V	E	T	Ă
- V. 1. За многу години Новата година!
2. Среќен именден!
3. Христос се роди!
4. Христос воскресна!
5. Среќен Божиќ!

4. LUMEA TU COLORI

I. veardi, aroshi, galbină, purdicalii

II. lăndură, muljeari, numtă, njari

III. tsintsi nau
 treispră shasi
 dau optuspră
 dzatsi paspră

IV. 1. **Ună** feată cântă.
 2. Am **tsintsi** dzeaditi pi mână.
 3. Noi him **trei** surări.
 4. Ti prândzu sâhatea easti **dauspră**.
 5. Gâljina ari **dau** cicioari.

5. IU EASTI, IU S-AFLĂ?!

II. 1. Voi s-va ântreb tsiva!
 2. Papu easti picurar.
 3. Mini am dau surări.
 4. Dascala spusi zbor mintimen.
 5. Limba oasi noari, ma oasi frândzi.

III. 1. Каде се наоѓа банката?
 3. Благодарам што ме почестивте.
 5. Секогаш сте добредојдени.

2. Ве молам, како да дојдам до театарот?
4. Се извинувам, кое е ова училиште?

6. TSI S-ADRĂM AZĂ?

I.

W	A	T	V	A	G	O	N	U	R
U	C	Ă	C	I	U	L	Ă	S	I
P	U	M	B	R	E	L	Ă	U	T
L	I	L	I	C	I	W	O	M	U
R	P	E	C	U	N	D	I	L	J
N	J	E	L	Y	I	S	C	A	G
X	Z	T	E	T	R	A	D	Ă	B
C	Ă	S	T	Ă	R	V	E	T	S

II. јагне, вагон, краставица, човек, молив, капа, чадор, цвеќе, тетратка

IV. 1. Tsi s-adrăm ază?
 2. Ai s-nirdzem tu parc s-nă agiucăm tenis.
 3. Nu, nu voi tenis, voi s-mutrescu vărnu film.
 4. Io am nau DVD-uri. Aidi la mini s-mutrim deadun.
 5. Ghini, dupu atsea va nă-agiucăm topă.

Redactor: Iana Mihailova

Dizain grafic: Daniel Nicolovschi

Editor: Ministeriat ti educatsii shi shtintsã

Уредник: Јана Михаилова

Графички дизајн: Даниел Николовски

Издавач: Министерство за образование и наука

